

KONYA KOYUNOĞLU KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN ALEVİLİK VE BEKTAŞİLİK İLE İLGİLİ YAZMA ESERLER

Doğan KAPLAN*

Özet

Konya, anıtsal tarihi binaları kadar yazma eser barındırması yönüyle de ülkemizin en önemli kentlerinden biridir. Bu tarihî kentte beş tane çok önemli yazma eser kütüphanesi bulunmaktadır. Bunlar; Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Mevlana Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi, Mevlana Müzesi Abdülbaki Gölpinarlı Kütüphanesi, Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Konya Büyükşehir Belediyesi İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesidir. Bu kütüphanelerden ilk dördü, alanın ilgililerince yeterince tanınmasına karşın, bu önemli yazma kütüphanelerinden biri olan Konya İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinin yeterince tanındığını söylemek mümkün görünmemektedir. Adı geçen kütüphane, Alevilik ve Bektaşilik araştırmaları açısından da önemli materyallere sahiptir. Zira kütüphaneye adını veren İzzet Koyunoğlu, bir koleksiyoner olarak Türkiye'nin her tarafından eser toplamıştır ki bunların önemli bir kısmı da Alevilik ve Bektaşilik ile ilgilidir.

Bu bibliyografik çalışmanın amacı bir taraftan araştırmacıların dikkatini bu kütüphaneye çekmek diğer taraftan makalenin ana konusu olan bu kütüphanedeki Alevilik ve Bektaşilik ile ilgili yüzün üzerindeki eserin tanıtımını yapmaktır. İlgili liste incelendiğinde adı geçen kütüphanenin Alevilik ve Bektaşilik ile ilgili zengin bir arşive sahip olduğu açıkça görülecektir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Koyunoğlu, Yazma, Mahtutat, Alevilik, Bektaşilik.

THE MANUSCRIPTS RELATED TO ALEVISM AND BEKTASHISIM IN THE LIBRARY OF KONYA KOYUNOĞLU

Abstract

The city, Konya is culturally as well as historically one of the most important cities in Turkey. This ancient capital city has five important manuscript libraries; the Konya Regional Directorate of Manuscripts, Mevlana Museum Manuscript Library, Mevlana Museum Abdülbaki Gölpinarlı Library, Yusuf Ağa Library and Konya Metropolitan Municipality İzzet Koyunoğlu Museum and Manuscript Library. But unfortunately, the last one İzzet Koyunoğlu Manuscripts Library is not known sufficiently by the interested researchers. This library has many manuscripts related to Alevism and Bektashism. İzzet Koyunoğlu as a collector had gathered the documents from all over Turkey.

* Yrd. Doç. Dr., Konya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Mezhepleri Tarihi Ana Bilim Dalı Konya/Türkiye, dogakaplan@gmail.com

The aim of this bibliographic article is to draw attention of the researchers to this library, and on the other hand to introduce over one hundred manuscripts which are related to Alevism and Bektashism.

Keywords: Konya, Koyunoglu, Manuscript, Makhtutat, Alevism, Bektashism.

Giriş

Konya, yazma eserler barındırması yönüyle ülkemizin en önemli illerinden biridir. Selçuklulara payitahtlık yapmış bu kadim şehrin merkezinde hâlihazırda beş tane yazma eser kütüphanesi bulunmaktadır. Bunların başında Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi olmak üzere Mevlana Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi, Mevlana Müzesi Abdülbaki Gölpınarlı Kütüphanesi, Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Konya Büyükşehir Belediyesi İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi gelmektedir.¹

Konya Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi yazma eserler konusunda pek bilinmeyen önemli bir kütüphanedir.² Bu çalışmanın amacı Koyunoğlu Kütüphanesinde bulunan Alevilik ve Bektaşilik ile ilgili yazma eserler hakkında bilgi vermektir. Araştırmacının Aleviliğin yazılı kaynaklarından buyrukları incelediği doktora çalışmaları³ sırasında varlığından haberdar olduğu bu kütüphanede, Alevilik ve Bektaşilik ile ilgili yüzden fazla yazma eserin olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Alevilik-Bektaşilik araştırmacılarının dikkatini bu önemli hazineye çekmek için tez çalışmaları sırasında incelenen bu yazma eserlerle ilgili bibliyografik bir bilgi vermek yararlı bulunmuştur.

Burada öncelikle anılan konuyla ilgili incelenen yazma eserlerle ilgili açıklayıcı bazı içerik bilgileri verilecek, incelenmeyenlerin ise sadece künyeleri liste şeklinde verilecektir.

A. Koyunoğlu Kütüphanesinde İncelenen Alevilik ve Bektaşilik ile İlgili Yazmalar

Yazmalar tanıtılırken eğer yazma müstakil bir nüsha ise ilgili yazmanın adı verilecek ardından kısa bir tanıtımı yapılacaktır. Yazma, içeriğinde birden fazla risalenin bulunduğu bir mecmua ise mümkün olduğunca birbirinden bağımsız tanıtılacaktır.

1. Bektaşî İlmihali (Demirbaş no: 12151), 5vr, 1314h.

Hicri 1314 tarihinde yazılmış olan Arapça-Osmanlıca olan bu yazma, müstakil olup 5 varaktan oluşan bir dua kitabı hüviyetindedir. On dört-on beş satırdan oluşan ve iç kapağında “Bektaşî İlmihali” ifadesi bulunan bu yazmanın ilk sayfası olan 1b’de kırmızı yazıyla **Münâcât** başlığı bulunmakta ve burada Allah’a dua edilerek ihtiyaçları gidermesi niyaz edilmektedir. “Bismillahirrahmanirrahim, Allahumme ente’l-evvelü feleyse kableke şey’un ve ente’l-âhiru feleyse ba’deke şey” diye başlar.

2a-3a arasında Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Ali, Hz. Hatice ve Hz. Fatıma ve Mehdi-yi Muntazar'a kadar olan imamlara dua edilerek onların şefaatine nail olma niyazında bulunulur. 3a'da uzun bir Nadi Ali⁴ duası başlar ardından yazmanın sonu olan 5b'ye kadar tercümân-ı dâr, tercümân-ı meydan taş, tercümân-ı tâc-ı şerif, tercümân-ı niyaz, tercümân-ı ikrâr, tercümân-ı gusl, tercümân-ı çerâğ, tercümân-ı tığ bend, tercümân-ı çamaşır gibi çeşitli tercümanlara yer verilir.

2. Makâlât-ı Hacı Bektaş Veli (Demirbaş no: 15049), 49vr, 1272h.

On iki ve on üç satırlı olmak üzere 49 varaktır, Osmanlıcadır ve nesh tarihi 1272'dir. 1b'de "Hâzâ Makâlât-ı Şerif Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli kuddise siruhu'l-aziz" başlığı bulunmaktadır. Yazma 49b'de "Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin makâlâtıdır, Moravi Hüseyin Hâtem Derviş yazdı" ifadesiyle bitmektedir.

3. Kitâb-ı Fütüvvet Erenlerdir (Demirbaş no:15049).

İlgili mecmuanın ikinci risalesi olup 51b-86a arasındır. 51b'de kırmızı (surh) yazıyla "Hâzâ Kitâb-ı Fütüvvet Erenlerindir" başlığı bulunmaktadır. 86a'da "Sual et-seler kim, peştimal kuşatdıkları vakit ne ayet okurlar? Cevap itkim, 'Bismillahirrahmanirrahim, Yâ eyyühellezîne âmenû kû enfusekum ve ehlikum nâran, yağfirlekum hatâyâkum ve senezîdu'l-muhsinîn, temmet el-kitâb (kitap bitti)" ifadesiyle bitmektedir. Satırlar on iki ile on altı arasında değişmektedir.

4.Bektaşî Erkânâme-i (İlmihâli) (Demirbaş no: 15049).

İlgili mecmuanın üçüncü risalesidir, hemen Fütüvvetnâmenin peşi sıra 86a'da başlar. 86a-100b arasındır. Bu on beş varaklık risalede fakir nedir, iman nedir, nereden geldin, pirin kimdir, kuşağı kimden kuşandın, hutbe-i tarikat (on iki imama salevât), şeriat, tarikat, marifet ve hakikat ile ilgili meseleler soru-cevap şeklinde incelenmiştir.

5. Hâzâ Risâle-i İrşâdnâme-i Tarikat (Demirbaş no: 15049).

Mecmuanın dördüncü risalesi olup 100b-103b arasındır. Yine bir tür erkânâmedir. "Kemberbeste misin, kemer ve beste kaçtır, üstadın ile aranda ne var, Hz. Peygamber (a.s.)'in Hz. Fatıma'ya Miraç'tan getirdiği hediye nedir" gibi konular üç yaprakta zikredilmiştir. 103b'de kırmızı yazıyla, "Temmet el-Kitab bi-Avni'llâhi'l-Meliki'l-Mennân. Bu kitabı yazanı duadan yâd idesin. El-fakîru'l-hakîr Morevi Hüseyin Hatem Baba, Hünkâr Hacı Bektaş Veli Dervişlerinden Hüseyin Hatem Gedayi" ifadesi yazılmıştır. Aynı yerin altında siyah kömüri yazıyla "Bin iki yüz yetmiş ikide bünyâd oldu" yazılıdır.

6. Enfâs-ı Bektâşiye (Demirbaş no: 15049).

104a-113a arasında Virani, Teslim Abdal, Şah Hatayi'ye ait çeşitli nefesler yer almaktadır.

7. Destur Şah (Demirbaş no: 15049).

113b-129a'da arasında "Destur Şah" başlığıyla Reml'in vurulma zamanı hakkında bilgi verilmektedir, okuyacağı Kur'an ayetleri yazılmıştır. 129a-132b arasında ise çeşitli nefeslerle mecmua sona ermektedir.

8. Mesnevi-yi Derviş Murteza Bektaşî (Demirbaş no: 15063).

Hacimli bir mecmua olan bu yazmada 319a-323b arasında mesnevi tarzında 113 beyitlik bir şiir bulunmaktadır. Yazmanın ilk varlığında kırmızı yazıyla yazılmış şöyle bir başlığı bulunmaktadır: "fî'l-Mesnevi an lisâni'l-Fakiri'l-Hakîr ila rahmeti'l-evliyâ Dervîş Murteza Şârih-i Dürr-i Yetim anî'l-Bektâşî" Mesnevinin sonunda 28 Mart 1270 tarihinde yazıldığına dair bir kayıt vardır.

9. Bektaşî Tarikatına Giriş İzin ve İcazetnâmesi (Demirbaş no: 15063).

Hemen yukarıda adı geçen mevneviden sonra 324a-327a arasında yer alan ve Turabi Hacı Ali Baba'ya verilen icazetnameyi konu edinmektedir. 324a'da "Zalike takdîru'l-azîzi'l-alîm, Nasrun minellâh ve fethun karib ve beşîri'l-mü'mînîn. Ya Muhammed ya Ali hayru'l-beşer" diye başlanmış, Hz. Hatice ve Hz. Fatıma ile birlikte on iki imama salevat getirildikten sonra besmele hamdele ardından üç varaklık bir icazetname belgesi yer almaktadır. 326b-327a'da tetimme kaydı şu şekildedir: "Temmet biavni'llâhi teâlâ sebeb-i tahrîr-i kitâb ve muceb-i tastîr-i hitâb oldır ki candan azizim sultanu'l-ârifin ezeli ve burhânu'l-âşîkân lem yezeli Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli kaddesallahu sırrahu el-hafî ve'l-celi hazretinin âsitânesinde Postnişin Turâbi el-Hâc Ali Baba tarik-ı evliyayı kabul idüp yerine sofrâ ve çerağ ve seng ve tığ ve izin ve icâzet ve inâbet virildi ve halifelik safa-nazar olındı ve dahi havalet virildi mürid tutına ve muhib edine ve tarik-ı evliyaya kande dolup tarikat erenleri mani ve dâfi olmyalar mucebi icazetnâmemizle âmil olına, ve's-selamu ala meni't-tebea'l-huda." Tahrir kaydı ise hemen devamında "Harrarahu fî'l-yevmi'l-erbaati ve'l-âşîr fî şehri recebi'l-ferd liseneti sebîne ve mieteyn ve elf 14 Recep 1270" yani 12 Nisan 1854 olarak ifade edilmiştir.

10. Evrâd-ı Bektâşiye (Demirbaş no: 12138) 15 vr, 1200 h.

1b'de "Münâcât Bismillahirrahmanirrahim Allahumme ente'l-evvelu feyley-se kableke şey'un ve ente'l-âhire feyley-se ba'deke şey..." 1b'nin sonunda "salavât-ı

şerîf Bismillahirrahmanirrahim” 2a’dan devam Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Fatıma Hz. Hatice ve diğer on bir imama salavattan sonra onlara tevelli ve düşmanlardan teberri ifadeleri yer alır. 3a’da “**salavât-ı şerîf-i kebir** Bismillahirrahmanirrahim” 4b’nin ortasına kadar on iki imamlarla beraber onların masum çocuklarına salavatı içerir. 4b’nin kalanında besmele-hamdele ve salveleden sonra Hz. Peygamber ve on iki imamın nerede ne zaman kaç yaşında ve kimler tarafından şehit edildiklerini açıklayacağını söyler 6a’dan 4 satıra kadar devam eder. Ardından 6a’nın 5. satırında besmele-hamedeleden sonra “Pes, imdi aziz-i men bir kimesne tarikat içinde çeharde-i masum pâki bilmese anın goft u guyı sahih olmaya ve hırkası ve tacı tâhir değildir” denilerek 8a’dan 3 satır alacak şekilde on dört masumun kimler olduğu ve kimler tarafından kaç yaşında şehit edildikleri ifade edilir. 8a’da Hz. Peygamber’den “Benden sonra imamlar on ikidir, ilki Ali sonuncusu Mehdidir” şeklinde bir hadisten sonra İmam Muhammed Mehdi’nin künyesi verilir. 8b-9a’dan iki satırda Nâdi Ali yer alır.

9a’da “Bismillahirrahmanirrahim Rabbena zalemna enfusena ve in lem tağfirlene ve terhamna lenekunenne mine’l-Hâsirin, Allah eyvallah yüzüm yerde özüm darda erenler meydanında Muhammed Ali yolunda canım kurban, tenim tercüman, bu fakirdan can karındaş var ise dile gelsün Allah eyvallah” diye başlar ve çeşitli tercümanlar zikredilir. 12a’da meydanda olan on iki post beyan olunur. 13a’da **Ashâbu’l-Huseyn** ziyaretnâme-i şuheda-i Kerbelâ, 14a-15b’de Hz. Ali ile ilgili 21 hadis, ayrıca kale aleyhisselam başlığıyla “men mate ala hubbi al-i muhammedin mate şehiden” şeklinde on küsur rivayet. Bu yazma içerik olarak aşağıda tanıtılacak olan 11808 demirbaş nolu Noktatu’l-Beyan ile benzeşmektedir.

11. Menâkıb-ı Şeyh Safi (Demirbaş no: 13256). 12 vr., Yazar, Şeyh Safi Kâşifi (ö.939h.)

Başı eksik olan ve 12 varaktan oluşan bu yazmada satırlar yer yer 17’yi bulmakta ve sıkışık bir yazım ortaya çıkmaktadır. Eksik olmasına rağmen Şeyh Safi’ye sorulan sorular bölümü olduğu açıktır. Başlangıç: “evvel seyr ilallahdır ahir seyr filahdır bu seyre nihayet yokdur. Şeyh kaddesallahu sırrahu yine sual itdiler ki talip çün hüdaya...”

Bu yazmanın sonunda 11b-12a’da besmele, hamdele ve salveleden sonra yazar, “Bilin kim bu fakir, Sultanu’l-ârifin Şeyh Safiyüddin’in Menâkıb’ından yazılmış Türkçe tercüme” bir eser bulduğunu, şeyhin kerametlerini anlatan dördüncü babda olmayan kerametleri aldığını olanları ise terk ettiğini söyler. Burada yazarın bahsettiği Türkçe Menâkıb, muhtemelen Şeyh Safi’nin Menakıbnâmesi olan Safvetu’s-Safâ’nın dördüncü babı olan “Kelîmât ve Tahkikât”ın *Tercüme-i Menâkıb-ı Şeyh Safi* adıyla Türkçeye çevrilmiş olan eserdir. (Kaplan, 2010: 125-129)

12. Mersiye-i Âl-i Abâ Manzumesi (Demirbaş no: 13416) 5vr, Kâzım Paşa.

Mersiye-i hâzâ'l-cenab-ı Hasan Mücteba aleyhisselam ve ardından Hz. Hüseyin ile ilgili mersiye ve çeşitli mersiyeler mevcut.

13. Nadi Ali'nin Fatihatu'l-Fukarası (Demirbaş no: 15040), 6vr.

Fatiha suresi on iki imamlar aralara sıkıştırılarak yapılmış.

1b'de "Nadi Ali'nin Fatihatu'l-Fukarası" başlığından sonra "İnnehu min süleymane ve innehu Bismillahirrahmanirrahim elhamdulillahi'lezi cealena min ümmeti habibih ve celilihi muhammedini'l-mustafa rabbi'l-alemin" diye giriş yapılmış ardından on iki imam isimleri fatihanın itibaren içine yerleştirilerek verilmiş. Sonu: "Salavâtullahi aleyhim el-meliku'l-mennân."

14. Noktatu'l-Beyan ve Kaygusuz (Demirbaş no: 11808) 189vr.

15 ve 16 satırlık siyah kalemle yazılardan oluşmaktadır, yer yer kırmızı mürekkepli kalem de kullanılmış, küçük cep ebatlı bir deftere yazılıdır. 123b-188b arasında. 123b'de kırmızı yazıyla "Seyr-i tarik-ı aliyye-i hazreti Ali eş-Şazel evvel estağfirullah el-azim ellezi lâ ilahe illa huve'l-hayyu'l-kayyûm bedî'u's-semâvâtı ve'l-ardi ve ma beynehuma' yazılıdır. Ardından gülbanklar, Nadi Ali, tercüman-ı ikrar, tercüman-ı dâr-ı Mansur, tercüman-ı teslim, tercüman-ı tac, tekbir tac, tekbir-i teslim, tecüman-ı eşik, tercüman-ı sofra, tercüman-ı saki, tercüman-ı çerağ uyandırma, tercüman-ı nasihat vb çeşitli tercümanlar zikredilir. Daha sonra çeşitli konular ele alınır; başlık olarak ifade etmek gerekirse "eğer sorsalar usul budur", "hâzâ risâle-i esrar-ı tarikat", "hâzâ risâle-i kitâb-ı esrâr-ı tarikat", "silsile-i Hazreti Peygamber (s.a.v)", "erkân-ı mikras" gibi. Yine çeşitli tercüman ve tekbirler, salavatnâme-i şerife, son sayfa olan 188b'de ise Meydan-ı erenlere furuş olan postlar adıyla bir liste verilmiştir. 1. Horasan Postu: Hünkar Hacı Bektaş Veli, 2. Ayakçı postu: Abdal Musa, 3. Etmekçi Postu: Şah Balum Sultan, 12.ye kadar devam eder. Bu yazmanın içeriği 12138 nolu yazmayla aynıdır.

15. Turuk-ı Aliye Silsilesi (Demirbaş no: 11111), 14vr, 38b-50a.

Başı: "Bismillahirrahmanirrahim... Bu risâlede bizim Peygamberimiz Muhammed Mustafa sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem hazretlerinin zikrullah hakkında eshel ve efdal beyan buyurduğu vecihle Ali kerremallâhu vechehu ve radiyallahu anhual eylediği halde... Hz. Peygamber'in, Hz. Ali'in en efdal zikr nedir sorusuna onu yanına oturarak gözler kapalı bir şekilde tevhit zikrini çekmeyi öğretmesiyle başlar." Nakşibendiyye tarikatının büyüklerinden Bahaüddin Nakşibend'den bahsedir.

lir. Silsile-i Zeheb adıyla on iki imamın adı verilir. Ardından tarikatların Hz. Ali'ye dayandığı vurgulanarak çeşitli tarikatların kurucusundan Hz. Ali'ye kadar dayanan silsileleri verilir. Bu meyanda, Kâdiriyye, Rıfâiyye, İbrahim Desûkiyye, Bedeviyye, Sa'diyye (Sa'duddin Cibâvi), Şazeliyye, Mevleviyye, Sünbûliyye (Sünbül Sinan Efendi), Şa'baniyye, Nureddin Cerrahi, Bayramiyye, Celvetiyye, Gülşeniyye, Mısriyye (Muhammed Mısri-Niyazi), Zeyniyye tarikatları yer almaktadır. Daha sonra Hz. Ebu Bekir'e dayanan tarikatların silsilesi verilir: (45a) Nakşibendiyye, Hâlidîyye, Bektaşîyye (Lokman Horasani'den sonra Seyyid Muhammed b. İbrahim el-meşhûr bi Hacı Bektaş Veli el-Horasani) Ardından cehri, hafi zikirden bahsedilir. Ehl-i ebrâr, ahyâr ve şuttâr, dört kapı kırk makam açıklanır.

47'a'dan itibaren dört kapı kırk makam, on yedi erkân, üç yüz altmış menzil, on iki velayet tabakası, yedi velayet dairesi, mezhebin dört milletin bir olduğu, fırkanın yetmiş üç olduğu ancak bunlardan birinin nâciye diğerlerinin nâriye olduğu, şeriat, tarikat, marifet ve hakikat kapılarının detayları anlatılır, hırka konusunda bilgi verilir. Sonra on iki imamın, on dört masumun doğum ve ölümleri isimleriyle verilir. Son varak olan 50'a'da "Der beyan-ı post" açıklaması gelir.

Yazmanın sonu şu şekildedir: "A'zamtu ileyke ya Ali, ve ekramtu ve eslemtu ve en'amtu ileyke ya Ali." Burada yazma kenarlarında erenlerin dört kapı selamı verilir ki calib-i dikkattir. "Hû deyup ya mufettiha'l-ebvâb; Es-salam ey nûr-ı şeriat erenleri/ es-salam ey pîr-i tarikat erenleri/ Es-salam ey nûr-ı ma'rifet erenleri/ Es-salam ey nûr-ı Hakikat erenleri."

16. Salavât-ı İsna Aşere (Demirbaş no: 15000), 2vr. Ali Rızauddin.

Bir tür Hutbe-i Düvazdeh İmam olan ve 16 ile 17 satırdan oluşan 2 varaklık bir yazma. "Bismillahirrahmanirrahim, Allahumme salli ve sellim ala seyyidina nuri sırrı enbiya, Habib-i Hüda Rasul-i Kibriya Muhammed Mustafa" diye başlar ardından Hz. Hatice, Hz. Fatıma, on iki imam ve onların arada masum çocuklarına salât edilir, Nadi Ali ile devam eder.

Ketebes: Harrarahu an yedi'l-fakir ilallah Ali Rızauddin ibn Atırhamam Şeyh İsmail

17. Bektaşî Risaleleri (Demirbaş no: 11884), 89 vr, 1298h.

Hacimli bir mecmua olan bu yazmanın hemen iç kısmında Fihrist-i Kitâb başlığı altında bu mecmuada yer alan risaleler sayfalarıyla verilmiştir. Buna göre eserde yer alan risaleler şunlardır:

1.Sh. 1. **Mufaddatu el-Âşık Muhammed Mısri Niyazi /Tuhfetu'l-Uşşâk**

2.Sh.45. **Der Beyân-ı Fezâil-i İmam Cafer-i Sadık.**

3.Sh.69. **Girişi Hâniyevi Hacı Muhammed Rasul Baba Kitabı.**

4.Sh. 106. **Virani Hazretinin Kitabı.**

5. S.165 **Fi Beyânî Çehârde Masum Pak rahimehumullah.**

6.Sh.169. **Der Beyân-ı İlmi Ali el-Murteza ve Keşfu Sırrı Hünkar Hacı Bektaş Velî.**

7.Sh.172. **Der Beyan-ı Silsilenâme-i Âli Abâ.**

8.Sh.176. **Esnafların Pirânın Beyan Olunur.**

Şimdi bu risalelerin ayrıntılarına geçelim:

17/1.Sh. 1. **Mufaddatu el-Âşık Muhammed Mısri Niyazi.**

Yazmanın sonunda s.44'de “Tuhfetu'l-Uşşâk” risalesi olarak açıkça zikrediliyor.

Başlangıç: “Hâzâ risâle-i mufaddatu'l-âşık cenâb-ı hazreti Muhammed el-Mısri en-Niyâzî kaddesallahu sırrahu'l-âli, bismillahirrahmanirrahim, elhamdulillahillezi tecella'l-kulube'l-insan bizatihi ve sıfatih ve ef'âlih ve âsârih...emma ba'd çünkü bu müfred mebsut oldu bil ve âgâh ol kıl Hak subhanehu bir kimseyi kendi inayetine mazhar düşerse ol kimsenin derununa iştîyak bırağur ki biz bu dünyaya geldik ancak ne iş için geldik dir. imdi bil ve âgâh ol ki Hak Subhanehu ve Teâlâ...”

Sonu: (sh.44) “Kaldıra arasatda nurla doldura ki yes'a nûruhum min beyni eydiyhim ve bi eymânihim. Temmeti'r-Risâletu Tuhfetu'l-Uşşâk biavni'l-meliki'l-mennân ve bikeremi Şah-ı Merdân. Kad harrarahu fi seneti elfin ve mieteyn tis'in ve semâniye (1289).”

17/2.Sh.45. **Hû Dost Der Beyân-ı Fezâil-i İmam Cafer-i Sadık**

Başlangıç: “Bil ki erkân beyanındadır. İmdi rehberlere ve mürebbilere ve halifelere lazım ezine erkân yürüdeler gerekdir ki Ezine gice her talip rehberi katına cem olup gözcü tarika geçüre ol talibin rehberi yanında olmaz ise kendünü gözcüye vire zira talip her Cuma gicesi rehberine varup erkândan geçmese ol talip mümin değildir. Muhammed Ali kavince oldır ki Cum'a gicesi her talip eğer yektâ eğer hemnâ eğer muvaliye rehberi katına cem olup ahşamdan sonra fi'l-cümle özlerin...”

Son: “İmdi talibe dahi lazım budır ki, adını mümin idüp müminlik kendinde bulunmasa münafık olunca cehd idüp ismin müsemmasına mutabık ide, yani ameli-ni dahi mümin ide. İmdi **Muhammed Ali** kavince mümin nişanı kendüde bulunmayan mü'min değildir. **vallahu a'lemu bi's-savâb hû hû hû est.** Temmeti'l-kitâbu bi-

avnillahi meliki'l-vehhab kad vakaa'l-ferağı min tahriri haza'l-kitab hadimu'l-fukara bende post nişin Sultan Kırımlı Hacı Sadık Baba İbrahim Aziz sekene-i kabzai kokça pu. 24 zilkade 289." Bir altta şöyle bir ifade daha vardır: "Fakir Lokça'dan hicret ittiğim tarihin beyanı 1290, 28 rebiu'l-ahir."

17/3.Sh.69. Sâhibu Haza'l-Kitâb Giridi Hanevi el-Hacı Muhammed Rasul Baba. "Okuyanlar ve dinleyenlar hayr ile yâd ideler, kerem-i evliya gerçeğe hû. Bism-i Şah Allah Allah hû Dost.

Başlangıç: "Hamdele salveleden sonra, ... imdi rivayetdir ki İmam Cafer Sadık şöyle buyurır ki şol kimseler ki Allah, Muhammed, Ali, on iki imam, on dört masum-ı pâk," diye başlar, ardından Hz. Peygamber'e kırkların tanıtılması, minberde "men küntü mevlâhu olayı" "Ya Ali! Biz bu âlemde gidiyoruz sana vasiyetim var." s.72'de Şeyh Safi ismi geçiyor, silsilenin Şeyh Safi'ye kadar devam ettiği söylenir. s.73'de Şeyh Sadreddin Konevi'nin Şeyh Safi hazretlerinin musahibi ve yol karındaşı olduğu söylenir. Şeyh Sadreddin'in Şeyh Safi'ye soruları başlar. Alevilerin yazılı kaynağı Buyrukların içeriğine benzer bir anlatım var.

17/4.Sh. 106. Hâzâ Risâle-i Virâni. Bismillahirrahmanirrahim.

"Elhamdulillahi rabbi'l-âlemin. İmdi ey talip fazl-ı hak elhamdullahtan murad Tanrı Teâlâyı anmaktır, anmakdan murad bihamdilillah eğer Tanrıyı dilerse özüne nazar eyle."

106-107'deki şiir

Gel ey mümin biri farz-ı Hüda'dır/Hakkı bilmek çün kul Mustafadır

Hakkı bilmek dilerse bil Ali'yi / Oku, ilmin kapusu Murteza'dır

Hasandır hem Hüseyim Abidinim / Gözüm nuru İmam Bakır yüğadır

Biri kıl Caferi Kazım Rızaya / Nakiye vir özüne lütf-ı sahadır

Nefy-i Askeri Şah Mehdi-yi Hâdi / Olupdur ey Virani ol sanadır.

İmdi, Hakk'ın muradı bu idi kim Hak nedir, batıl nedir Muhammed ve Ali nedir ve bunların âl ve evladı kimlerdir ve fahri ve erkânı nice ki anın üzerine perestiş iderler tâki Hakk'ı batıldan fehm ve idrak eyleye, ve eğer bu ikrarı yerine getürmeyecekler yalancılar olalar.

s.152'de lanet olsun ol yezidin canına / aldığı hem satdığı dükkanına

Sonu: "Subhane rabbike rabbi'l-izzeti amma yesifun veselamun ale'l-murselin velhamdu lillahi rabbi'l-âlemin hû."

17/5.s.165'de Fi Beyâni Çeharde Masum Pak rahimehumullah.

Başlangıç: “Ey aziz bil kim tarik içinde on iki imamı ve on dört masum pâki bilmese anın güftegusu dürüst değildir ve lokması haramdır...”

Sonu: (166) “ve yazdırasız rahmetulla aleyhim rahmeten vâsiaten.”

17/6. Sh.169. Der Beyân-ı İlmi Ali el-Murteza ve Keşfu Sırrı Hünkâr Hacı Bektaş Veli.

“Elif maa huruf Hak Teâlâ kelâm-ı kadiminde buyurur kim Bismillahirrahman-nirrahim senürîhim âyâtına...”

Son 172: “...İlm-i ledün esrarlarından bu esrar-ı hakikiyi bilse ârif billahdır dervîşdir.” Ancak bu risalede Hacı Bektaş Veli ile ilgili bir değini bulunmamaktadır.

17/7. Sh.172. Hû Dost Der Beyân-ı Silsilenâme-i Âli Abâ.

Başlangıç: “Rivayet olunur ki Selman-ı Farisi'den Hazreti Emirilmüminin İmam Ali kerremallahu vechehu hazretlerinden tevellüd etmiş yedi nefer aşıklar ile yürür idi ibtidası ile Seman Ammar ile Yasir Nefer Tusi Süheyb-i Rumi Baba Ömer ve Selman Farisi, Kanber, Şah-ı Velayetin yoluna can ve baş ve ehl-i iyâl ve hanımın terk itmişlerdi, alelittisal şahdan ayrılmazlardı, hazreti şah Küfe'de yarenleriyle dem u cem u sohbet-i has iderlerken zıkr olunan yedi nefer erenlerden Ammar ile Yasir, şah huzurunda paymençe geçüp itdi, erenlerden icazet olur ise erenlerime birkaç müşkil arz eylemek murad ideriz didi... on bir evladına mütabaat edilmesi veya onların halifelerine uyulması, onların gösterdiği yoldan ayrılmamak; ya ammar, mürid-i muhiblerim tevellamı, teberramı gözedeler, harici ile ihtilat etmeyeler, tarikat edep erkân-ı evliyadan bir harf öğredenin önüne geçmeyeler..., Ammar şaha niyaz edip sükut eyledi. Selman-ı Farisi şahın mübarek zeban-ı pâkından rivayet eylemiştir. Bu silsilenâme-i âl-i abâ silsilenâmesidir. İmam Ali k.v. bunu Farisi lisanı üzere söylemiştir, Horasan erenleri Rum'a kadem basdıkda Rum erenleri Türkçeye tercüme eylemişlerdir ve bunu tarik erenleri canı azizleri gibi saklayalar el ele bir el Hakka, Hak dergâhına çekilen katar yuları birdir. Bu silsilenâme pendkide yolun geçmiş müşkil olur tarikat erenlerine serserilik gelür, zira pirlar üstadlar bu silsilenâmeyi tarikatın yuları -son-dimişlerdir yularsız zabt müşkildir, erenlerim hû dost. Temmeti'l-kelâm biinâyeti Düvazde İmam.”

17/8. Sh.176. Esnafların Pirânın Beyan Olunur

Selman-ı Pak pirlarin piridir, üç yüz otuz yaşında âhirete intikal eyledi, kabri Medayin'de, ikinci Amr-ı Ümeyye beylerin piridir kabri Humus'ta. Üçüncü Bilal-i Habeşi müezzinlerin piridir kabri Şam'dadır. Dördüncü Büreyde-i Eslemi, sancak-

tarların piridir, kabri Merv'dedir. Beşinci Zu'n-nun Mısri tabiblerin piridir, kabri Mısır'dadır. Altıncısı Süheyb-i Rumi meddahların piridir, kabri Sivas'tadır. Yedinci Hasan-ı Basri meşayihlerin piridir, kabri Buhara'dadır. Sekizinci Kanber-i Ali, sayislerin piridir, kabri Bağdat'tadır. Dokuzuncu Kumeyl Ziyad bazı meşayihlerin piridir. Onuncu Abdullah b. Abbas müfessirlerin piridir, kabri Mekke-i Mükerrreme'ye tabi Taif şehrindeyir. Onbirinci Malik Ejder'dir, silahşörlerin piridir ve gazilerin piridir, kabri Küfe'dedir. On ikinci Muhammed b. Ebu Bekir, yaycıların piridir, kabri Mısır'dadır. On üçüncü Cömerd-i Kassab, kasapların piridir. On dördüncü Cabir-i Ensar, nakib-i ensarların piridir. On beşinci Ebu Zerr-i Gıfari semercilerin, palancıların piridir. On altıncı Ebu Derda-i Âmir ehl-i riyazetlerin piridir. On yedinci Ubeyde-i Hor zemin su yolcuların piridir. Çünkü Emirulmüminin Ali kerremallahu vechehu işbu zikr olunan on yedi sahabelerin belin bağladı ve icazet virdi, dahi seccadeye geçip oturdu ve Selman pak hazretine buyurdu ki ya Selman, sen dahi ashabdan has olanların belin bağla ve icazet vir didi. Selman-ı Pak dahi emirulmüminin hazreti Ali icazetiyle işbu zikr olacak sahabeleri kuşatdı icazet verdi." Daha sonra Kemerbestelerin beyanı adıyla Hz. Ali'nin belini bağladığı on yedi kişi hakkında kısa bilgi verilir.

Mecmuanın bittiği bu son sayfada (s.182/89b) "İbrahim Aziz mührünün kenarına şu yazılmış: Hacı Bektaş Veli Dergâh-ı Şerifine geldiğim zamanın tarihi beyanı 28 Şevval 1292 yevmu pençşenbe" yazılıdır.

18. Velâyetname-i Hacı Bektaş Veli (Demirbaş no: 13336), 154 vr., 1250h.

Başlangıcında kırmızı yazıyla "Menâkıb-ı Şerif Kutbu'l-Ârifin Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli Bismillahirrahmanirrahim hamd u sipas lâ nihâye ve şükr ü senâyı bigâye ol vâhid ve ferd-i yektâ" diye başlamaktadır.

Sonu: (152a-152b) "Bu vilayetname çün oldu tamam / vir Rasulun ruhuna yüz bin selam. Ya ilahi habibin hürmetiyçün bu kitab içre zikr olunan evliyanın hürmetiyçün günahlarımızı afv eyleyüp fazlın ile rahmetine layık eyle. Temmeti'l-kitab biavni'llah mah-ı rebiulevvel fi seneti 1250." Bu ve 153a'daki varakta dilimlenmiş baklava gibi kutucuklar içinde güzel bir fihrist hazırlanmıştır.

19. Velâyetnâme-i Hacı Bektaş Veli (Demirbaş no: 13337), 205 sayfa.

Birinci sayfada "Velâyetnâme-i Şerife-i es-Seyyid Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli kuddise sırruhu'l-celi" başlığı var. Besmeleden sonra "Şükrü sipâs-ı bigâye ve hamd u senâ-yı lânihâye"

20. Velâyetnâme-i Hacı Bektaş Veli (Demirbaş no: 13338), 173 varak, yazan Muhammed Alauddin Belgradi, tarihi 1044 h.

1b'de kırmızı yazıyla “Hâzâ Kitâb-ı Velâyetnâme-i Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli kuddise sırruh” başlığı var. Başlangıcı: “Bismillahirrahmanirrahim. Elhamdulillahi rabbi'l-âlemîn ve's-salâtu ve's-selâmu ala seyyidina muhammedin ve ala âlihi ve evlâdihi ve ehli beytihi ecmaîn. Emma ba'd, bu kitâb-ı şerif ve menâkıb-ı münîf-i kutbu'l-aktâb ve müsnedu'l-elbâb Sultânü'l-evliyâ burhânü'l-etkiyâ kâşifu kenz-i şeriat ve irşâd, pîr-i tarikat ve ebrâr-ı zübde-i rumûz-ı hakikat yani Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli kuddise sırruhu'l-aziz hazretlerinin ve neseblerin ve vâki olan velâyet ve kerâmetlerin ve remz-i rumûzların beyân ider.” Sonu: (173b) “Temmet el-Kitâb bi-avni'llâhi'l-meliki'l-vehhâb ala yedi Muhammed Alauddin el-Belgrâdi -afallahu anhumâ el-hâdi- liseneti erba ve erbâin ve'l-elf (1044).”

21. Hilafetnâme-i Şerif (Demirbaş no: 15085).

14varaktan oluşan bu Arapça yazmanın başında “Hilâfetnâme-i Şerif” yazılıdır. 1b-5a arasında Süleymaniyeli Şeyh Seyyid Muhammed Emin'in Ali Rıza adlı kişiye verdiği icazetnamedir. “Bismillahirrahmanirrahim. Elhamdulillahi hamden müstağraken fi'n-niâmi” diye başlar. Hamdele ve salveleden sonra kelime-i tevhidin önemiyle ilgili hadisler, ayrıca birkaç ayetten sonra Ali Rıza'nın şeyhi Muhammed Emin'den Hz. Ali'ye çıkan tarikat silsilesi verilmiş en sonunda da vr.5a'da “Ben bu tarikat-ı âliyenin icazetini Ali Rıza'ya verdim, onu Raşid ve delil olarak istihlaf ettim” der. 6b-12a arasında ise (bir varak boşluktan sonra) Süleymaniyeli Şeyh Muhammed Emin'in duası yer alır. Burada dikkatleri çeken şeyhin bilinen belli başlı tarikatların pirlarına dua etmesi ve bu meyanda Hacı Bektaş Veli'yi de sayması gelir. Burada dua edilen şeyhler şunlardır: Kutbu'r-rabbani ve'l-gavsu's-samedani heykelu'n-nurâni bazı'llahi'l-eşheb ve seyfu'llahi'l-eşebb Seyyiduna Abdulkadir Geylani el-Haseni el-Hüseyni radiyallahu anh, Ahmed Rufai, Ahmed el-Bedevisi, İbrahim Desûki, Şeyh Ömer Hulvani, Sa'duddin Cebbavi, Şehabuddin Sühreverdi, Hasan Şazeli, Necmuddin el-Kürdi, Muhammed Mevlana Celaluddin Rumi, Muhammed Bahaiddin Nakşibendi ve Şeyh el-Hâc Bektaş-ı Veli kaddesa'llahu esrarahumu'l-aliyye. Yazma 10a'da şu ifade ile bitmektedir: “Ve ene'd-dâi hâdimu'l-fukara eş-Şeyh es-Seyyid Muhammed Emin Süleymaniyeli.”

22. Noktatu'l-Beyan (Demirbaş no: 14969). 18vr. 1b-18a (sh.1-34).

Yazarı Derviş Kazım. 1b'de “Hâzâ Kitabu'n-Noktati'l-Beyan Bismillahirrahmanirrahim senürîhim âyâtına fi'l-âfâk ve fi enfüsihim hatta yetebeyyene ileyhim ennehu'l-hakk ey tâlib ol âfâkda nişanlar...” diye başlar. Sonu: “... Muhammed Mustafa gibi kâmil pâdişah ola.”

Ferağ kaydı: Sahibi tahrir nam Yunanistan'a ilhak Yenişehir sancağından günahkâr Derviş Kazım Rıza ki Pederi Hacı Muhammed'dir. Hazreti Hünkâr Hacı

Bektaş Dergâhı ateş evinde, ateş evi dervişlerinden Derviş Kazım Rıza yadigar olmak için, Bilecikli Derviş Hüseyin Efendiye yazmış.4 Şaban 1314 / 26 Kanun-i Evvel rumi ayında 1312 perşembe.

23. Risâle-i Vücdnâme-i Hazreti Kaygusuz Abdal Sultan kaddesallahu sırrah (Demirbaş no: 14969). 5 vr.

Mecmuanın 18b-23a arasında yer almaktadır. Başlangıç: “İnnehu min süleymane ve innehu Bismillahirrahmanirrahim. Hamdele ve salveleden sonra; pes bu meydan erenlerden bu fakir dahi âşıkâna ve sâdıkâna bir yâdigâr etdim emaneti irşâd için Allah eyvallah, malum olsun ki evvela Âdem kudret-i hakla ana rahmine niçe düşer ve nice vücûda gelür ve ruh ile nice dirilür” diye başlar. 23a’da “Gel imdi Kaygusuz Abdal beri / küfr ü iman dedikleri / xx şeydir küfrü gizlemek / İman bir şeyi âşikâr eylemek/ Bu meydan pes keyfiyet meydanıdır/ burada Hak cümleye yekdir / eğer Hak dilemez ise birşey vücûda gelmez / ve burada fi’l-cümle insanlara Hak Teâlâ kelâm-ı kadiminde” diye biter.

24. Noktatu’l-Beyan (Demirbaş no: 15041), 40vr.

Başlangıç: “Noktatu’l-beyan biemân Bismillahirrahmanirrahim. Kalellahu teâlâ elâyet, senürîhim ayatine fi’l-âfâk ve fi enfusihim hatta yetebeyyene lehum ennehu’l-hakku ey talip bil kıl ki ol afakda vardır..”

25. Havass-ı Kelâm-ı Meliki’l-Allâme Cafer-i Sadık (Demirbaş no: 13230), 18 vr.

Farsça olan bu yazmanın nasihi, Muhammed b. Cemaleddin, nesh tarihi ise 794 hicridir. Yazısı talik olan yazma 2b-8b arasındadır. İmam Cafer Kurşun kalemle min kelami’l-imam Cafer sadık ifadesi yer almakta leyse bitelif. 2b. “Bismillahirrahmanirrahim, hamdele ve salveleden sonra amma ba’d nukilet ez imam natik Cafer sadık ki rivayet kerd an hazret-i risalet sallallahu aleyhi ve sellem ki her”... Sonu: 8b “Muavvizeteyn, def-i mekr-i hâsid u bedgûyan u gamazân u çeşm-i bed râ her ruz se bâr hanend nâfid bud bi’l-hayri ve’s-seâde temmet.”

Kur’an’ın Mushaf sırasına göre yedi suresi hariç tüm sürelerinin okunmasıyla ilgili faydalar ve nelere şifa olduğuna dair bilgi verilmiştir. Sure isimleriyle ilgili olarak bilinenin dışında İsra suresi yerine “Beni İsrail”, Fâtır yerine “Melâike”, Kıyâme yerine surenin ilk kelimesi olan “Lâ Uksimu”, Nebe yerine yine ilk kelime olan “Amme”, Tekvir yerine ikinci kelime olan “Kuvvirat”, İnşirah yerine ilk cümle olan “Elem Neşrah”, Beyyine yerine “Kıyâmet” kelimeleri tercih edilmiştir. **13230/1’de** ise Farsça ve Arapça beyitler yer almaktadır. (9a-17a arasında) 17b-18a arasında Bes-

meyleyle başlanmış bölümde uzun bir hamdele ve salveleden sonra Hz. Peygamber'in Hz. Ali'yle ilgili söylediği "Ene medinetu'l-ilmi" rivayetiyle ilgili Farsça açıklamalar yapılmıştır.

26. Hz. Ali (r.a)'in Yüz Kelimesi ve Tercümelere (Demirbaş no: 11068),
16 vr.

Arapça-Osmanlıca olan bu yazmanın adı "Mecmûatu'l-Fevâid" olup 132 yapaktır. İçinde 10 adet risale bulunmaktadır. Hz. Ali'nin yüz kelimesi ve tercümesi Ömer b. Bahrani hattıyla yazılmıştır. 57b-64a arasındadır.

27. Vasâya'n-Nebi li-Ali, (Demirbaş no: 10262). 16 vr, 1177h.

135 varaklık müteferrik bir mecmua olan bu yazma başlangıçta İmam Gazali'nin bir talebesinin ben şu kadar ilim okudum vs. sözleriyle başlıyor. Ardından ikinci risale muhtasar hadis kitabı masabih ve tenbihu'l-gâfilin gibi. Kitabı Vasaya'n-Nebi liAli, mecmuanın 3.risalesi 1177 tarihli, 31-46 arası (30b-45b). Bu kitap Mahmud b. Ali b. Nasr en-Nesefi'nin hocası Necmeddin Ebu Hafs Ömer b. Muhammed b. Ahmed en-Nesefi'den rivayet etmiştir. Ya Ali! diye başlayan üç şey vardır diye bu şekilde devam ediyor. Sonu (45b) "Ya Ali! A'taytuke fi hâzihi'l-vasiyyeti ilme'l-evvelîne ve'l-âhirîn. Temme'l-hadîsu bi-avni'llâhi ve hüsnî tevfikîhi ve salla'llâhu ala seyyidina muhammedin ve âlihi ecmaîn birahmetike ya erhame'r-rahimîn. Tarih 1177."

28. Enfâs-ı Bektaşîyye (Demirbaş no: 11969), Osmanlıca 37 vr, 1227h.

1b'de Besmele ve ardından Hutbe-i Dûvazdeh imamlarla başlamış. 2b'de Tercümanlara başlamış, tercüman-ı tâcî babaya teslim ederken, tekbir tac, tercüman-ı teslim, tekbir-i teslim, tercüman-ı hırka 4a'da Ez Gofte-i Hatayi diye bir Hatayi nefesine yer verilmiş, Virani Gazeli, On iki imamın hayatıyla ilgili bilgi, 29a'ya kadar çeşitli nefesler, tarîk-ı alevîyye silsilenâmesi, tarîkat-ı sufiyye ve silsilenâme-i tarîk-ı celveti, 37a'da bir Nadi Ali benzeri duayla yazma bitmektedir.

B. Koyunoğlu Kütüphanesinde Bulunan Ancak Tarafımızdan İncelenmemiş Alevilik ve Bektaşilik ile İlgili Yazmalar

Bu kısımda doktora çalışmalarımız sırasında kütüphane kataloğundan tespit ettiğimiz ancak incelemeyeğimiz eserlerin bir listesi verilecektir. Burada verilen bazı eserlerin Alevi-Bektaşî eseri sayılabileceğini, kesin kanaate ancak bu eserler de incelendikten sonra ulaşılabileceğini hatırlatmak faydalı olacaktır.

29. Hâzâ Hutbetu'l-Beyân (Demirbaş no: 11817) 1b-4b arası Hz. Ali'ye nispet edilen Kufe'de irad ettiği bir hutbe.

30. Makâlât Hacı Bektaş Horasani, (Demirbaş no: 11375), Derviş Hatiboğlu, 56vr. (Bu nüshayla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Esad Coşan, 1986:L-LL.)

31. Makâlât-ı Hazreti Hacı Bektaş Veli el-Horasâni kuddise sirruhu'l-aziz (Demirbaş no: 11442). "Bismillahirrahmanirrahim. Şükr ü minnet sipâs ol Tanrı Teâlâ Hazretine olsun kim bir zayıf biçare.."

32. Menâkıb-ı Hacı Bektaş Veli, (Demirbaş no: 11845), 46vr, Osm.

33. Menâkıb-ı Hacı Bektaş Veli (Demirbaş no: 13333), 3vr.

34. Nutk-i Hacı Bektaş Veli (Demirbaş no: 11869), 38vr. Mecmua, iki cihan var olmadan Âdem demde, Divani Azbi Baba. Kömür kalemle yazılmış, bozulmak üzere. Enfâs-ı Bektaşîye mevcut.

35. Cönkler: Burada 29 adet cönkün önce demirbaş numaraları ardından nesh tarihleri ve varak sayısı topluca verilmiştir. Demirbaş no: **10190** (nesh tarihi 1222h, Osmanlıca, 4 vr.); **10813** (nesih tr 1275, 19vr, Osm); **11446** (1223h, Osm. 83 vr); **11447** (41vr. Osm); **11448** (1200 h. 25 vr. Osm); **11449** (1295h. 77vr, Osm); **11450** (42 vr. Osm); **11451** (22vr. Osm); **11453** (1230h., 42vr); **11477** (1224h. 172vr); **11480** (148vr); **11481** (1225h, 63 vr); **11482** (1165h, 106 vr.); **11483** (1300h. 51vr); **11484** (1300h., 32vr); **11485** (1300h. 32 vr.); **11700** (1330h. 46vr); **11701** (1292h. 12vr); **11702** (1300h. 21 vr. Arapça); **11703** (1300h. 47vr); **11704** (21 vr); **11705** (19vr); **11918** (34vr); **12043** (75 vr); **14980** Cönk Mecmuası, rüya tabiri, hutbeler, dualar (67vr. Arp-Osm); **11825** Cönk Misali Mecmua (78 vr. 1300h.); **12387** Cönk Misali Mecmua (95 vr. Arp-osm 1190h.); **12936** Cönk, Mecmuai Eş'ar (12vr.); **14975** Cönk, Mersiye, Gazel, Ed'iye ve Eş'ar (42vr)

36. Der Beyân-ı Âli Âba Menkıbe-i Ehl-i Kisa (Demirbaş no: 12855). Müellifi, Abid Efendi, 11 vr, 1287h. Osmanlıca, On kadar risale var, çoğu matbu. Yazma olan şerh-i âl-i âba, kisânâme-i şerîfe.

37. 11851 Destan-ı Muhammed Hanefi (Demirbaş no: 11851), 9vr. Osmanlıca.

38. 1312 Divan-ı Eşrefoğlu, (Demirbaş no: 1312) müellifi Abullah Eşrefoğlu Rumi, ö. 873h., 27vr osm.

39. Deveran'ın (Sema) Haram-Helal (Demirbaş no: 12855) 3vr., Arapça

40. Divan-ı Dürr-i Mekkûn (Demirbaş no: 10962), 95 vr. Telif 1100, nesh 1208. Abdülkerim b.İbrahim, harekeli nesih, 95vr.

41. Divan-ı Fereşteh (Demirbaş no: 10835), Fereştehoğlu 7vr., Farsça, h.XII. yüzyıl

42. Divan-ı Feriştah (Demirbaş no: 11841), Feriştah, 8vr. Farsça, nesh tarihi

43. Divan-ı Fuzuli (13793), Muhammed b. Süleyman Fuzuli Bağdadi, 56 vr. Osmanlıca

44. Divan-ı Fuzuli (Demirbaş no: 13834), Muhammed b. Süleyman Fuzuli Bağdadi, 68 vr. Osmanlıca

45. Divan-ı Fuzuli (Demirbaş no: 14504), Muhammed b. Süleyman Fuzuli Bağdadi, 94 vr. Osmanlıca

46. Divan-ı Kasım Envar (Demirbaş no: 12794), Ali b. Nasr Ebu'l-Kasım el-Hüseyni ö. 837h. Farsça 221 vr, nesh tarihi 957h.

47. Divan-ı Nesimi, (Demirbaş no: 11439) Seyyid Ömer İmadüddin, ö. 832h. Osmanlıca 179 vr.

48. Divan-ı Nesimi (Demirbaş no: 11440), Seyyid Ömer İmadüddin, ö. 832h. Osmanlıca-Ar-Fars 73 vr.

49. Divan-ı Nesimi (Demirbaş no: 11438), Seyyid Ömer İmadüddin, ö. 820h. Osmanlıca 88 vr., nesh tarih 1084h.

50. Divan-ı Nesimi (Demirbaş no: 13191), Seyyid Ömer İmadüddin, ö. 820h. Osmanlıca 128 farsça, x.yy (h)

51. Divan-ı Niyazi (Demirbaş no: 12296), müellif: Muhammed Mısri Niyazi ö.1105, Osm. 27vr. Nesh tarihi 1215.

52. Divan-ı Niyazi (Demirbaş no: 13250), müellif: Muhammed Mısri Niyazi ö.1105, Osm. 68vr.

53. Divan-ı Niyazi (Demirbaş no: 15004), müellif: Muhammed Mısri Niyazi ö.1105, Osm. 2vr. Nesh tarihi 1161.

54. Divan-ı Niyazi (Demirbaş no: 11897), müellif: Muhammed Mısri Niyazi ö.1105, Osm. 70vr.

55. Divan-ı Vehbi (Demirbaş no: 15010), Vehbi İbrahim (Bektaş), osm. 49vr.

56. Divan-ı Virani (Demirbaş no: 13190), Virani, Osm. 170v r. nesh tarihi 1309.

57. Divan-ı Yunus Emre (Demirbaş no: 14448), Yunus Emre, osm 8vr.
58. Divan-ı Yunus Emre (Demirbaş no: 13650), ö.843, osm 123 vr.
58. Dürr-i Meknun (Demirbaş no: 11868), Kaygusuz Abdal osm. 155 vr. Nesh 1100h.
59. Dürr-i Yetim Terceme-i (Yezdan) Cavidannâme (Demirbaş no: 15062), Derviş Murtaza Bektaş, osm.318vr, nesh tarihi 1270vr.
60. Esma-i Celcelutiyye biHazreti Ali k.v. (Demirbaş no: 15061/2) Arp. 3 vr.
61. Faziletnâme-i Hz. İmam Ali (Demirbaş no: 10567), Yemini, Osmanlıca 190vr.
62. Gazavât-ı Ali (r.a.) ve Hikâye-i Sa'd b. Ebi Vakkas (Demirbaş no: 13285), Osm. 8 vr. 1036 h.
63. Hadikatu's-Suada Ravzatu's-Şuhedâ (Demirbaş no: 10910), Fuzuli Mehmed b. Süleyman Bağdadi ö.969, Osm. 54 vr. Nesh tarihi 10yy.
64. Hadikatu's-Suada (Demirbaş no: 13833), Fuzuli Muhammed b. Süleyman Bağdadi osm. 282 vr.
65. Es'ile-i Kayser-i Rum ila Muaviye, (Demirbaş no: 12383), 7vr.
66. Fezâil-i Ali kv. (Demirbaş no: 13244), 1vr.
67. Hâzâ Kitâbu Vasiyetname, (Demirbaş no: 10243), 18 vr.
68. Hz. Ali'nin Yüz Kelimesi, (Demirbaş no: 13236), 7vr.
69. Kitabu Murg Dede (Demirbaş no: 12778), 24vr.
70. Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 12301), 20vr.
71. Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 11494), 50vr.
72. Şerhli Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 12385), 57vr.
73. Lugat-ı Ferištehoğlu (ö.801h.) (Demirbaşno: 12821), 57vr.
74. Lugat-ı Ferištehoğlu (Demirbaş no: 12356), 31vr.
75. Lugat-ı Ferištehoğlu (Demirbaş no: 11347), 16vr.
76. Seyyid Battal Gazi (Demirbaş no: 11874), 201 vr, Osmanlıca.
77. Makâmât-ı Emiru'l-Müminin Ali (Demirbaş no: 13244), 1vr.
78. Maktel-i Hüseyin (Demirbaş no: 11936), 46vr.

79. Maktel-i Hasan ve Hüseyin (Demirbaş no: 13445), Şazi Rumi, 103 vr. Osm. 974h.

80. Mecmua Makâlât-ı HBV, (Demirbaş no: 11442), 35vr.

81. Bau'l-Besmele (Demirbaş no: 11377), Ebu Said M.B.Abdullah el-Hâdimi, 2vr, Arapça.

82. Mecmua, (Demirbaş no: 10198), 3 varaklık bu mecmua içinde üç farklı risalecik vardır. Birinci ve ikincisinde dualar varken üçüncüsünde doğum, ölüm ve Bektaşilik ile ilgili sözler bulunmaktadır.

83. Mecmua- Eş'ar-ı Şah İsmail-Selim (Demirbaş no: 13188), 4vr, Osmanlıca-Farsça.

84. Mecmua-i Ehadis-i Nebeviye ve Kelimât-ı Ali (Demirbaş no: 13441), 20vr, Ar.

85. Menâkıb-ı Ali el-Murteza b. Ebi Talib (Demirbaş no: 11840), Yahya Oğlu Neşati, 28vr. 26 satırlı, Osm.

86. Cam u Cem (Demirbaş no: 13567), 156 vr. Mensur Fârisi, müellifi Evhadi El-İsfehani (ö.738)

87. Cifr-i Cafer ve Derlemeler (Demirbaş no: 11632), 61 vr. Osmanlıca-Arapça, müellif, Cafer b. el-Bakir el-Kuraşi.

88. Mersiye-i Cenab-ı Kerbelâ (Demirbaş no: 14005), 3vr.

89. Muhtasar Şeriat, Tarikat, Marifet, Hakikat (Demirbaş no: 13812), 1vr.

90. 11911-12-13-14-15-16. Altı demirbaş no bir arada 11911 Mukaddime-i Caferi, 25vr., ardından Niyazi Mısri risaleler 9vr., ardından Risalet Mukaddime-i Nesimi 12vr. 11914 ise Risâletu Noktatu'l-Beyan, senurîhim ayâtına, 1277h. 14vr, 21 satır.

91. Nasihat-ı Rasul Kızı Hz. Fatıma'ya (Demirbaş no: 12167), 12vr. Vasiyetnâme-i Hz. Muhammed berayı Fâtımatu'z-Zehra, 11 varaklık, siyah mürekkep.

92. Nefesler Mecmuası Bektaşî (Demirbaş no: 15099), 4vr, 1320h. Eski uzun çizgili muhasebe defterlerine yazılı.

93. Dastân-ı Mustafa (sav) (Demirbaş no: 13755), 59vr. Osm.

94. Risâle-i Noktatu'l-Beyan (Demirbaş no: 11914), 14vr.

95. Şerh-i Divan-ı Feriştah (Demirbaş no: 12544), 76vr.
96. Şerh-i Hüseyiye fi'l-Âdâb (Demirbaş no: 5058), 10vr.
97. Şerhu Hutbeti'l-Beyan li-İmam Ali (Demirbaş no: 11201), 196vr. 1271 Ramazan tarihli.
98. Şerh-i Lafz-ı Zındık (Demirbaş no: 13794), 15vr.
99. Şerh-i Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 11195), 37vr.
100. Şerh-i Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 11157), 54vr.
101. Şerh-i Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 12845), 64vr.
102. Şerh-i Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 11228), 49vr.
103. Şerh-i Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 10568), 122vr.
104. Şerh-i Lugat-ı Feriştah (Demirbaş no: 10586), 70vr.
105. Şerh-i Risale-i Men Arafe (Demirbaş no: 13455), 5vr.
106. Tac ve Post Giymenin Tariki (Demirbaş no: 13244), 3vr.
107. Risâle-i Men Arafe Nefsehu (Demirbaş no: 13455), 5vr.
108. Hâzâ Hutbe-i Duvazdeh-i İmam ridvanullahi aleyhim ecmain. 103a-112a
109. Destan-ı Hz. Fatıma Ana, Numarasız, 8 vr. Osmanlıca.
110. Destan-ı Hz. Fatıma (r.a.), Numarasız, 9 vr. Osmanlıca.

Sonuç

Ülkemiz çok zengin bir kültür ve medeniyet birikimine sahip olduğu hâlde bu potansiyelini tam olarak ortaya çıkardığını söylemek mümkün görünmemektedir. Bunun en somut örneğini ülkemizin dört bir tarafında sahip olduğu yazmalara dayalı arşivini tam olarak gün yüzüne çıkaramamasında görebiliriz.

Bu incelemede altı binin üzerinde yazma esere sahip İzzet Koyunoğlu Kütüphanesine dikkat çekmeye çalıştığımız gibi Alevilik ve Bektaşilik ile ilgili yüzün üzerinde yazma eseri de en azından künyeleriyle tanıtmaya çalıştık. Umarız ki burada tanıtmaya çalıştığımız yazmalar araştırmacıların dikkatini çeker ve bilimsel çalışmalara konu olur.

Sonnotlar

- ¹ İlk dört kütüphane ilgili araştırmacılar tarafından bilindiği için burada sadece Konya Büyükşehir Belediyesi İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır. Hâlihazırda Konya Büyükşehir Belediyesine ait bir müze ve kütüphane olarak hizmet vermekte olan bu kütüphanedeki eserler, demiryollarından emekli başmüfettiş ve koleksiyoner Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu'na (ö.1974) aittir. Demiryollarında çalışmış ve başmüfettişlikten emekli olmuş Koyunoğlu 1913 yılından itibaren topladığı eserleri 4 Temmuz 1973 tarihinde Konya Belediyesine armağan etmiştir. O gün bugündür belediyeye ait bir kurum olarak hizmet vermekte olan Koyunoğlu kütüphanesinde 4000 cilt civarında (müstakil konulu 6 bin) yazma eser bulunmaktadır. Eserlerin sayısı ile ilgili bilgiyi kütüphane görevlileri dışında kütüphanenin manuel kataloğu teyit etmektedir.
- ² Her ne kadar Konya Büyükşehir Belediyesi 1997 yılında Mehmet Eminoglu'na *Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu* adıyla 1504 adet yazma eseri içeren bir katalog hazırlatıp yayımlamışsa da adı geçen çalışma devam ettirilmediği için eksik kalmıştır. (Eminoglu: 1997)
- ³ “Buyruklara Göre Kızılbaşlık” adıyla 2008 yılında tamamlanan çalışmamız *Yazılı Kaynaklarına Göre Alevilik* adıyla 2010 yılında Türkiye Diyanet Vakfı tarafından yayımlanmıştır. (Kaplan, 2000)
- ⁴ “Nadi Ali, (نادي علي)” Arapça bir ifade olup, “Ali’yi çağır/ Ali’ye seslen” anlamına gelir. Bu duanın iki beyit olarak Uhud savaşında Hz. Peygamber’in kulağına (hatiften) seslenildiği söylenmiştir. Aynı dua Seyyid Hüseyin b. Seyyid Gaybi’nin (ö.896/1490 sonrası) *Şerhu Hutbeti’l-Beyan*’ında ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre Uhud savaşında Müslümanlar zor durumda kalıp Hz. Peygamber de yaralanınca Cebrail gelir. Hz. Peygamber, Cebrail’e ne oldu böyle bizim ordumuza deyince Cebrail, Hz. Peygamber’e Ali’yi yardıma çağırmasını söyler ve ona Nadi Ali duasını öğretir. (Sarıkaya, 1998: 17-31; 2004: 36-34)

Kaynakça

- Coşan, Mahmud Esad. (1986) Hacı Bektaş-ı Veli Makâlât, İstanbul: Seha Neşriyat.
- Eminoglu, Mehmet. (1997). Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Gaybi, Seyyid Hüseyin b. Seyyid Gaybi. (2004). *Şerhu Hutbeti’l-Beyan*. Haz. M.Saffet Sarıkaya. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Kaplan, Doğan. (2010). *Yazılı Kaynaklarına Göre Alevilik*. Ankara: TDV Yayınları.
- Sarıkaya, M. Saffet. (1998). “Bektâşi-Alevilerde Bir Dua: Nâdı Ali”, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (5: 17–31).